ALEGERILE PARLAMENTARE ÎN ROMÂNIA (1990-1992)

Constantin SOLOMON, Alina PIROŞCA

Între 1990 şi 1992, în România s-au desfăşurat două scrutine. Fiecare dintre acestea au avut un specific propriu evidenţiind lipsa de experienţă a electoratului abia eliberat din totalitarism. Primele alegeri legislative libere s-au desfăşurat la 20 mai 1990. Campania electorală care le-a precedat s-a caracterizat printr-un pluripartitism extrem. În 1990 erau suficiente 100 de persoane pentru înregistrarea unui partid. Media a jucat un rol important în susţinerea acestei campanii, atât prin presa scrisă (la momentul respectiv existau 1011 publicaţii cu tiraj zilnic), cât şi prin emisiuni radio şi televizate. Termenii politico-economici, vehiculaţi atât în presa scrisă, cât şi cea audiovizuală (stat de drept, separaţie a puterilor, economie de piaţă, privatizare), erau noi pentru acea perioadă, fiind interpretaţi în funcţie de cunoştinţele avute de fiecare individ în parte. Fiecare partid a acţionat în vederea propagării propriului program, organizând mitinguri şi întâlniri cu alegătorii, postând afişe şi împărţind broşuri. În data de 9 aprilie 1990, Partidul Naţional Ţărănesc-Creştin Democrat, Partidul Naţional Liberal şi Partidul Social Democrat din România îşi anunţă colaborarea şi sprijinul reciproc la viitoarele alegeri. Încă din luna martie s-au efectuat sondaje care au arătat intenţiile electoratului. Frontul Salvării Naţionale se bucura de susţinerea majorităţii chestionate. Mulţi alegători şi-au susţinut deputaţii în funcţie de liderul mişcării. Numai 38,61% dintre cei chestionaţi, urmau să voteze în funcţie de programul partidului, ceilalţi 51,86% urmând să aleagă în funcţie de personalitatea unui lider.

O importantă caracteristică a alegerilor din 20 mai 1990 a fost participarea „în masă" a populaţiei. La urne s-au prezentat peste 80% din cetăţenii cu drept de vot. Prezenţa masivă la urne a arătat dorinţa oamenilor de schimbare a sistemului cu partid unic. Într-un sondaj al Institutului Român pentru Sondarea Opiniei Publice, realizat în ziua alegerilor, pe un eşantion de 17.000 de persoane, se artă că electoratul român din 1990 reproducea caracteristicile de vârstă ale electoratului din democraţiile tradiţionale. Astfel tinerii (18-34 ani) reprezentau 35%, cei cu vârstă medie (35-65 ani) erau într-o pondere de 50%, iar vârstnicii (peste 65 ani) reprezentau 15% din electorat. Numărul total al alegătorilor înscrişi pe listele electorale a fost de 17.200.722, iar la urne s-au prezentat 14.825.764 (86,19%). Numărul total de voturi valabil exprimate pentru Adunarea Deputaţilor a fost de 13.707.159, iar pentru Senat a fost de 13.956.180. Câştigătorul alegerilor, aşa cum prevestiseră şi sondajele a fost FSN, care a obţinut 66,31% din totalul de voturi pentru Camera Deputaţilor şi 67,02 pentru Senat, urmat de Uniunea Democrată a Maghiarilor din România cu 7,2 % pentru Cameră şi 7,20% pentru Senat şi PNL care a obţinut 6,41% în Camera Deputaţilor şi 7,06% în

Senat. Celelalte partide nu au ajuns nici măcar la procentajul de 3% din voturi, iar 8 formaţiuni politice obţineau locuri în Parlament fără să fi întrunit nici măcar 1% din sufragii.

Din cele 71 de partide şi formaţiuni politice care au participat la alegeri, 18 au reuşit să intre în Parlament. Acestora li s-au adăugat 11 reprezentanţi ai organizaţiilor minorităţilor naţionale care au primit câte 1 mandat, în conformitate cu decretul-lege nr.92/1990. Din cele 513 de mandate, atât pentru Camera Deputaţilor cât şi pentru Senat, 354 reveneau FSN, reprezentând aproape 70%, restul de 159 revenind celorlalte 26 de formaţiuni politice. În aceste condiţii posibilitatea unei opoziţii solide, reale, era ca şi inexistentă. Noul Parlament s-a caracterizat printr-o componenţă numerică sporită, fapt întâlnit şi în alte state ex-comuniste din Europa de Est şi cu o structură profund dezechilibrată pentru un Parlament ales după regulile democraţiei.

Rezultatele alegerilor din 1990 au scos în evidenţă forţele politice ale vremii: un grup de foşti adepţi ai regimului ceauşist, care acum se deziceau de acesta, şi nu aveau un program politic concret, şi un grup de oameni politici, foşti membri ai partidelor istorice, care reuşiseră să supravieţuiască reprimării comuniste. Parlamentul nou-format crea cadrul legislativ pentru o Românie postdecembristă şi avea ca principală misiune realizarea unei noi Constituţii.

În anul 1992, românii se prezentau pentru a doua oară la urne. Scena politică era diferită. În 1991 luase fiinţă Convenţia Democrată din România, o alianţă politică, reunind partide care la alegerile din 1990 obţinuseră doar 4,65% (PNŢ-CD, PNL, PSDR, Partidul Ecologist Român, Partidul Alianţa Civică şi UDMR). Tot din CDR făceau parte şi formaţiunile politice şi civice din cadrul Forumului Democratic Antitotalitar (Partidul Unităţii Democratice, Uniunea Democrat Creştină, Alianţa Civică, Asociaţia foştilor deţinuţi politici din România, Solidaritatea Universitară, Asociaţia „21 decembrie", Mişcarea România Viitoare, Sindicatul Politic „Fraternitatea", Uniunea Mondială a Românilor Liberi). În cursul anului 1992, au aderat la CDR, Partidul Naţional Liberal-Convenţia Democratică (constituit din membrii PNL care nu au dorit să părăsească alianţa în aprilie 1992), Partidul Naţional Liberal-Aripa Tânără, Federaţia Ecologistă din România. În martie 1992 avusese loc Convenţia Naţională a FSN care hotărâse scindarea acestui partid între susţinătorii lui Ion Iliescu şi cei ai lui Petre Roman. Primii vor forma Frontul Democrat al Salvării Naţionale. În acelaşi timp, forţele ultranaţionaliste apar pentru prima dată ca forţă distinctivă, renunţând la a mai sta în umbra partidului aflat la putere. În campania electorală din 1992, dintre cele 80 de formaţiuni politice, doar 9 au depus liste pentru ambele Camere ale Parlamentului. Acestea au fost: FDSN, CDR, FSN, Partidul Unităţii Naţionale Române, Partidul România Mare, PNL, Partidul Republican, Mişcarea Ecologistă din România.

Alegerile parlamentare au avut loc la 27 septembrie 1992, în baza noii Legi electorale nr.68/1992. S-a înregistrat o prezenţă la vot apropiată celei din 1990, de 76,28%, din cei 16.380.663 de alegători înscrişi la vot, prezentându-se la urne 12.496.430. Se constată astfel că „apetitul" electoral al românilor era încă ridicat. Din numărul total de voturi valabil exprimate, numai 10.880.252 − pentru Camera Deputaţilor, şi 10.964.818 − pentru Senat, au fost pentru partidele politice, formaţiunile politice şi coaliţiile politice, care au întrunit pragul electoral, şi pentru candidaţii independenţi. Acest număr de voturi se traducea în 328 de mandate de deputat, respectiv, 143 de mandate de senator. Astfel, la nivel de circumscripţii electorale au fost atribuite 216 mandate de deputat şi 49 de senator, iar la nivel naţional, prin redistribuire, 112 mandate de deputat, respectiv 94 de senator. 13 mandate au fost atribuite organizaţiilor minorităţilor naţionale. Faptul că unul din patru voturi a rămas fără reprezentare parlamentară, fie în urma buletinelor de vot anulate, fie pentru că a fost încredinţat unei formaţiuni politice care nu a trecut pragul electoral de 3%, a făcut ca sistemul electoral românesc să se înscrie între cele mai performante dispozitive tehnico-juridice de irosire a voturilor.

Analizând rezultatele alegerilor parlamentare din 1992, se constată structura minoritară a Parlamentului, urmare a numărului ridicat de partide şi al scrutinului proporţional. De data aceasta, 8 formaţiuni politice au reuşit să obţină locuri în Parlament. Însă niciunul dintre partide nu a reuşit să obţină majoritate absolută. FDSN obţinea 27,71% în Camera Deputaţilor şi 28,29% în Senat, CDR devenea a doua forţă politică a ţării, totalizând puţin peste 20,01% din voturi în Cameră şi 20,16% în Senat, urmată fiind de FSN (10,19% − Camera Deputaţilor, 10,39% − Senat), PUNR (7,72% − Camera Deputaţilor, 8,12% − Senat), UDMR (7,46% − Cameră, 7,58% − Senat), PRM (3,90% − Camera Deputaţilor, 3,85% − Senat), Partidul Socialist al Muncii (3,04%− Camera Deputaţilor, 3,19% Senat) şi Partidul Democrat Agrar din România, care depăşea pragul electoral numai prin voturile obţinute pentru Senat (3,31%). Marele învins al acestor alegeri a fost PNL (ieşit din aprilie 1992 din CDR), care a obţinut un procentaj de sub 3 % şi nu a reuşit astfel să ajungă în Parlament.

Noul Parlament era constituit din 8 formaţiuni politice (exceptând cele 13 organizaţii ale minorităţilor naţionale, care primeau câte un loc în Parlament în conformitate cu Constituţia şi legea electorală.

Scrutinele din 1990-1992 au fost de tipul reprezentării proporţionale, considerându-se că astfel voturile vor fi mai fidel transformate în mandate parlamentare.